momentum
wheels for humanity

Експертні Команди

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Які існують допоміжні засоби реабілітації та як отримати їх за результатами оцінювання повсякденного функціонування

Цей інформаційний матеріал став можливим завдяки щедрій підтримці, наданій Урядом Сполучених Штатів Америки. Зміст є відповідальністю Моментум Вілз фор Хьюменіті та не обов'язково відображає погляди Уряду Сполучених Штатів Америки.

Під час оцінювання повсякденного функціонування експертна команда може визначити, які допоміжні засоби реабілітації (далі - ДЗР) потрібні людині. Тому важливо ще під час підготовки направлення розповісти лікуючому лікарю про труднощі, які виникають у повсякденному житті.

Водночас отримати ДЗР у визначених законодавством випадках можна і без встановлення інвалідності. Пояснюємо, які засоби належать до ДЗР, хто визначає потребу в них і що потрібно зробити для їх отримання.

Що таке допоміжні засоби реабілітації

Допоміжні засоби реабілітації (ДЗР) — це вироби, пристрої та обладнання, які допомагають людині підтримувати або поліпшувати повсякденне функціонування, бути більш самостійною та незалежною.

Потребу в конкретному засобі визначають з урахуванням того, як стан здоров’я впливає на повсякденне життя та які дії людині складно виконувати самостійно.

ДЗР — це не лише протези, ортези чи крісла колісні. До них належать також засоби, які допомагають краще облаштувати житло під нові потреби на час реабілітації чи на постійній основі, допомагають доглядати за собою, користуватися предметами побуту, орієнтуватися, спілкуватися та отримувати інформацію. Наприклад, бруси та поручні, протипролежневі подушки чи матраси, сидіння для ванни чи душу, спеціальні столи-парти, ліжка з механічним чи електричним приводом, засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією (диктофони, планшети, тощо)

Які бувають допоміжні засоби реабілітації

Повний перелік ДЗР, строки їх експлуатації, кількість і вікові умови видачі наведені в додатку 1 до постанови Кабінету Міністрів України № 321 від 5 квітня 2012 року.

Допоміжні засоби реабілітації поділяються на шість основних груп:

- **протезно-ортопедичні вироби** — протези верхніх і нижніх кінцівок, ортези, протези молочної залози, ортопедичне взуття;
- **спеціальні засоби для самообслуговування та догляду** — протипролежневі подушки, крісла-стільці, сидіння для ванни й душу, туалетні опори;
- **допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому** — палиці, милиці, ходунки, підйомники;
- **засоби для пересування** — різні види крісел колісних, електроскутери, триколісні велосипеди;
- **меблі та оснащення** — ліжка з механічним або електричним приводом, протипролежневі матраци, стійки-вертикалізатори, поручні;
- **спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією** (для осіб зі значними порушеннями зору чи слуху)— диктофони, годинники, мобільні телефони, планшети, аудіоплеєри, світлові та вібросигналізатори.

Конкретний перелік засобів, якими може бути забезпечена людина, залежить від визначених медичних показань і категорії, до якої вона належить.

Як можна отримати ДЗР

Допоміжні засоби можна отримати за документальним призначенням від:

- **мультидисциплінарної реабілітаційної команди (МДРК) закладу охорони здоров’я,** де особа проходила лікування чи реабілітацію - для будь-якої категорії осіб, яким держава забезпечує ДЗР, заповнюється паперовий документ «Висновок про необхідність забезпечення особи з обмеженнями повсякденного функціонування допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації)»;

- **експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи (ЕКОПФО)** - лише для осіб, які мають або встановлено чи подовжено інвалідність, разом з рішенням команди формується електронний документ «Рекомендації, що є частиною індивідуальної програми реабілітації» (ІПР), який автоматично передається до органів соціального захисту і який можна роздрукувати за потреби;

- **лікарсько-консультативної комісії (ЛКК) закладу охорони здоров’я**, особливо для дітей з інвалідністю та у разі термінового зміни стану здоров’я повнолітньої особи з інвалідністю (ІПР при цьому не оновлюється автоматично) - для будь-якої категорії осіб, яким держава забезпечує ДЗР, заповнюється паперовий документ «Висновок..»;

- **військово-лікарської комісії (ВЛК, МВЛК, ЛЕК),** також заповнюється паперовий документ «Висновок..».

ДЗР або виготовляють, або покривають витрати за куплені

Людина, маючи відповідні документи з призначенням ДЗР, може самостійно придбати призначений виріб, та за наявності чеків чи документів, отримати компенсацію його вартості в межах установленої державою граничної ціни, яка затверджується Міністерством соціальної політики.

Або може звернутися до органів соціального захисту для замовлення виробів. Детальна інформація доступна на сайті Міністерства соціальної політики: https://www.msp.gov.ua/otrymuvacham-soc-pidtrymky/pro-sotsialnu-pidtrymku/dzr

Повний порядок надання, строки виготовлення, строки надання кожного ДЗР та їх кількість доступні у Постанові Кабінету Міністрів України № 321 від 5 квітня 2012 року.

Як повідомити про потребу в ДЗР при направленні на ЕКОПФО

Під час підготовки направлення на оцінювання повсякденного функціонування варто розповісти лікуючому лікарю, які дії складно виконувати в повсякденному житті: наприклад, пересуватися, вставати, доглядати за собою, користуватися предметами побуту, орієнтуватися або спілкуватися. Не обов’язково знати точну назву потрібного засобу. Важливо описати свої труднощі та потреби. Та якщо ви вже знаєте, який ДЗР може вам допомогти, про це також варто повідомити лікаря.

Лікуючий лікар співставить ваш загальний стан здоров’я та функціонування, та зможе зазначити потребу в потрібних ДЗР у направленні і долучити необхідні медичні документи, які підтверджують наявність обмежень функціонування і визначених потреб. Це дасть змогу експертній команді врахувати цю інформацію під час оцінювання.

Хто визначає необхідні ДЗР під час ОПФО

Під час оцінювання експертна команда аналізує медичні документи, відомості з направлення, опитує і оглядає пацієнта (якщо це очна форма оцінювання), та визначає, як стан здоров’я впливає на повсякденне функціонування людини. За результатами оцінювання команда, зокрема, визначає обсяги та види необхідних ДЗР.

Якщо людині встановлено інвалідність, ці відомості зазначають у рекомендаціях, що є частиною індивідуальної програми реабілітації (ІПР).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 року № 1021, медична частина ІПР у сфері охорони здоров’я формується за результатами оцінювання повсякденного функціонування. Інші розділи ІПР формуються при зверненні до інших сфер. Кожна частина ІПР розробляється за участю та погоджується людиною з інвалідністю.

Після ЕКОПФО, конкретний розмір, підвид і характеристики ДЗР уточнюють під час підбору засобу з урахуванням рекомендацій експертної команди та функціональних можливостей людини.

Важливо: ІПР, складені медико-соціальними експертними комісіями до 31 грудня 2024 року, продовжують діяти, зокрема в частині визначеної потреби в ДЗР, до проведення оцінювання повсякденного функціонування та формування нових рекомендацій.

Чи можна отримати ДЗР без встановленої інвалідності

Так. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 року № 321 передбачає, що окремі категорії людей забезпечуються ДЗР незалежно від встановлення інвалідності.

До них належать:

- діти з порушеннями опорно-рухового апарату;
- особи, на яких поширюється дія законодавства про соціальний захист ветеранів військової служби та інших визначених ним осіб;
- жінки та дівчата після мастектомії, секторальної резекції молочної залози, квадрантектомії, а також із порушеннями розвитку молочних залоз;
- особи похилого віку;
- військовослужбовці, визначені постановою № 321;
- люди, які належать до категорії постраждалих, визначеної постановою № 321;
- потерпілі від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань.

Таким людям не потрібно встановлювати інвалідність лише для отримання ДЗР. Однак потреба в засобі має бути підтверджена медичним документом — висновком про необхідність забезпечення людини з обмеженнями повсякденного функціонування ДЗР, який можуть сформувати або МДРК, або ЛКК, або ВЛК у паперовому вигляді.

Щоб розпочати цей маршрут, варто звернутися до закладу охорони здоров’я, у якому людина лікується або отримує реабілітаційну допомогу. Там пояснять, який саме документ потрібен і хто має його сформувати у конкретному випадку. Адже частину ДЗР можна отримати у тимчасове використання одразу у закладі охорони здоров’я, а частину - лише за зверненням до органів соціального захисту.

Як отримати ДЗР після ЕКОПФО

Рекомендації експертної команди не означають, що засіб буде надано одразу чи автоматично, по призначений засіб необхідно звернутися для його виготовлення чи компенсації. Щоб отримати ДЗР, людина або її законний представник мають пройти кілька кроків.

> **Важливо**: Особи забезпечуються засобами реабілітації без права їх продажу, дарування і передачі протягом строку, на який видано такі засоби.

Можна або придбати призначені у документах ДЗР самостійно і потім отримати компенсацію у межах граничних цін, які затверджені Мінсоцполітики у наказі #1208 від 6 серпня 2019.

Або звернутися для забезпечення ДЗР.

1. **Подати заяву про забезпечення ДЗР або виплату компенсації.** Це можна зробити онлайн, у ЦНАП, або через територіальне відділення Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю чи орган соціального захисту населення. Зверніть увагу на перелік необхідних документів для подачі, які можуть відрізнятися для різних категорій осіб.

2. **Отримати електронне направлення від ОСЗ.** Після опрацювання заяви, вам від органів соціального захисту сформують електронне направлення на забезпечення ДЗР.

3. **Обрати підприємство.** Людина обирає з переліку Фонду підприємство, яке виготовляє або постачає потрібний засіб, та подає йому заявку. Перелік підприємств, які виготовляють, постачають і ремонтують ДЗР за рахунок державного бюджету, оприлюднений на сайті Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю. Перед зверненням варто уточнити, чи працює обране підприємство саме з тим видом ДЗР, який визначений у рекомендаціях або висновку.

4. **Пройти підбір засобу.** Підприємство уточнює необхідний підвид і характеристики ДЗР, за потреби проводить заміри, оформлює замовлення та погоджує його з людиною.

5. **Отримати ДЗР.** Після виготовлення або постачання підприємство передає засіб людині разом з інструкцією та документами на гарантійний ремонт.